

ÇİVİ YAZILI KAYNAKLARA GÖRE TÜRKÇE-ETİCE-HURRİCE ARASINDAKİ BAĞLAR ÜZERİNDE YENİ ARAŞTIRMALAR

Dr. MUSTAFA SELÇUK AR

Hititoloji İlmî Yardımcısı

Türkçe-Etice-Hurrice arasında mevcut olduğunu gördüğüm bağların ve bu bağları ihtiva eden kaynakların bir kısmını anmış ve. ileri attığım fikirlerimi bundan sonra yapılacak tetkiklerle elde edilecek vesikaların kuvvetlendireceğini belirtmişim. Bu arada bugün elimizde bulunan ve Boğazköyde elde edilmiş olan çivi yazılı tabletlerin büyük bir kısmının üzerine, yazılmış olan yazıtlarda kullanılmış olan dilin Eti devleti zamanında bir yazı dili olarak kullanılmış olduğunu ve Eti devletinin asıl konuşma, dilinin bu yazı dili üzerine tesir yaparak izler bırakmış olduğunu söylemiş, bu konuşma dilinin yazı dili üzerindeki izlerini nelerin teşkil ettiğini de izah etmişim. Şimdi gerek bu noktaların ve gerekse Türkçe ile "Hurrice arasındaki bağların izahlarını daha, ziyade kuvvetlendirecek olan ve yeni araştırmalarımda elde ettiğim neticeleri burada ele almak istiyorum. Bundan sonraki, araştırmalarımda da fikrimi teyit eden misal ve delilleri buldukça onları da yavaş yavaş yayınlamak emelindeyim.

a) Mevcut vesikalara göre Eti devletinin konuşma dilinin Türkçe olduğunu ve bu konuşma dilinin Eti hakanlarının icraatlarını yazdırmak için kullanmış oldukları yazı dili üzerine tesir ederek izler bıraktığını kabul ediyoruz. Bu izlerden biri, isimlerin "-in,, hallerinin teşkilinde kendini göstermektedir. Nasıl ki,bugünkü Türkçemizde, isimlerin "-in,, hallerini teşkil etmek için kullandığımız ismin sonuna bir "-in,, eki getirmekte isek aynı hali Etilerin yazı dillerinde teşkil etmek için de gene o ismin sonuna "-an,, ekinin getirilmekte olduğunu görmekteyiz. Türkçemizdeki bu "-in,, eki isimlerin gerek çoğul gerekse tekil hallerinde daima aynı kalır, hiç değişmez. Aynı vaziyet Etilerin yazı dillerinde de kendini göstermektedir. Şimdi buna ait mevcut misallerden bazılarını buraya alalım¹.

LUGAL-va-an=Hakan-ın, Labarna-an—Labarna-(n)ın, UDU^{hi.a}-an , = Koyunlar-in, DINGIR^{mes}-an==Tanrılar-in; ERIN^{mes}-an=Piyadeler-in, DUMU^{mes}-an=Oğullar-in.

Bu birkaç misalden açık olarak anlaşılacağı gibi Etilerin yazı di-

¹ H. Ehelolf, Zeitschrift für Assyriologie Neue Folge (ZANF) IX S : 174. 175.

linde yazılmış yazıtlarında geçen isimlerin "-in,, hallerini teşkil etmek için kullanılmış olan "-an,, eki ile Türkçemizin öz malı olan "-in,, eki arasında hemen hiç bir fark yoktur.

b) Hititoloji sahasında çalışan bilginlerin Proto Etice adını verdikleri ve bizim de, metinlere dayanarak, asıl Etice olarak kabul ettiğimiz dile ait olarak gösterilen ve isimlerden sıfat yapmağa yarayan aynı zamanda aidiyet, nispet eki vazifesini gören "-li,, eki de konuşma dilinin yazı dili üzerine vaki. olan tesirini gösteren misallerden biri ve en mühimidir. Eti dilinde şehir adlarının, meslek adlarının, birlik ve müessese adlarının sonlarına bu "li,, eki "getirmek suretiyle o şehre, o mesleğe, o birlik ve müesseseye bağlı olan insanların ifadesi yapılmış olmaktadır. Tıpkı Türkçemizde kullandığımız Ankara-lı, Partili, Lonca-lı, Halkev-li ifadelerinde olduğu gibi. Eti dilindeki bu özelliği ilkdefa gören ve bu noktaya dikkati çeken ilk bilgin, aynı zamanda Etilerin yazı dillerinin ilk çözücüsü plan, F. Hrozny'dir.² Bundan 'sonra bu özelliği E. Forrer ele almış ve bu vadede tir hayli malzeme toplamıştır.³ Bizim bu "-li,, eki ilk defa, birçok meslek ve şehir adlarından istifade edilerek teşkil edilmiş olan adları ihtiva eden ve E. Chantre tarafından elde edilmiş ilk Eti tableti olarak gösterilen ve bugün Louvre müzesinde bulunan bir tablet üzerinde görülmüştür. A, Götze tarafından yayınlanmış olan bu⁴ tablet üzerinde geçen, bundan başka diğer metinlerde de rastladığımız ve bu "-li,, üzerine teşkil edilmiş adlardan birkaçını buraya alalım:

Taşkuriya-il = Taşkuriya-lı	Alışa-il = Alışa-lı
Ammuna-il = Ammuna-lı	Zipişhuna-il = Zipişhuna-lu
Iştahara-al = Iştahara-lı	Uhhiva-al = Uhhiva-lı
Talgamuşş-il = Talgamuşş-lı	Şahtari-il = Ağıtlı
Haggamişya-il = Haggamişya-lı	Zalpu-il = Zalpa-lı

Türkçemizin öz malı olan ve bir şehre, bir birliğe, bir bölgeye bağlı olan insanların ifadesini yapmak için o şehir, o birlik ve o bölge adının sonuna getirdiğimiz bu "-li,, ekinin Eti dilinde gördüğü hizmet yalnız bundan ibaret değildir. Nasıl ki Türkçemizde, iyili, kötülü ve irili, ufaklı gibi ifadeleri teşkil etmek için sıfatların sonuna bir "-li,, eki getirmekte isek aynı şekilde Eti dilinde de buna benzer ifadeler teşkil edilmiş bulunmaktadır. Meselâ: "aşşu = iyi,, demektir. Bunun sonuna "-li,, ekini getirmek suretiyle 'aşşuli' kelimesi meydana gelmiştir ki burada "-li,, ekinin gördüğü vazife gerek mâna ve gerekse şekil, yapı bakımından Türkçemizdeki ifade şekline ayrılığı yoktur. Keza buna ait başka birkaç misali de elimize alalım: 'işhiya = bağlamak

² F. Hrozny, *Völker und Sprachen des alten Hatti-Landes* S : 26 vd.; *Die Sprache der Hethiter* S: 50-55.

³ E. Forrer, *Zeitschrift der Deutschen Morgenlaendischen Gesellschaft (ZDMG)* LXXVI S : 231 vd.

⁴ A. Götze, *Revue Hittite et Asiatique (RHA)* I (1930) S : 18-30.

demektir. Bu fiilden 'işhiyul' şekli meydana çıkmıştır ki bu son şeklinin bir mânası da 'bağlı, muahedeli' demek olduğuna göre burada da Türkçenin yapı tarzının kendini gösterdiğini hiç kimse inkâr edemez. 'Şarnikzil'-de bu nevi misallerden biridir, bir mânası da "yedekli,, demektir⁵. Üzerinde ısrarla durmak istediğimiz bu noktanın izahını daha açık olarak' yapmış olmak için Etilerin yazı dili metinlerinden küçük bir parçayı buraya almak faydalı olacaktır:

"Miyanti-Ii A. ŞAG-ni ^{es}SAR-ni ^{es}TIR-ni Ii-e paizzi tâknaşşat
 "UTÜ-aş KAS-an paiddu,,⁶.

Bu parçanın evvelâ Türkçe karşılığını verelim.

"Meyve-li tarlaya, bağa, ormana gitmesin; yer altı güneşinin gittiği yola gitsin,,. Bahçe, tarla, bağ ve ormana varmasından korkulan şey tanrının hiddetidir. Bu hiddetin ancak yeraltı güneşinin gittiği karanlık yerlere gitmesi yani insanlara zarar vermemesi temenni edilmektedir. Üzerinde durmak istediğimiz nokta mânadaki bu özellik değildir. Asıl işaret etmek istediğim nokta miyanti-li' kelimesinde toplanmış buluna maktadır. Bu kelime ile onun Türkçe karşılığı olan 'meyva-lı kelimesi arasında hiç bir bağın mevcut olmadığını iddia edecek kimse var mıdır?. Bundan başka yukarı aldığım Etilerin yazı dillerine ait cümlelerin yapı tarzı ile onun karşılığı olan Türkçe cümlelerin yapı tarzı arasında mevcut olan benzerliklere dikkati çekmek faydalı olacaktır.

Etilerin yazı dillerinde sıfatlardan zarf yapmağa da yarayan bu "-li,, ekinin gördüğü vazifenin önemini belirten misaller çoktur⁷,

Diğer taraftan bu "-li,, ekinin kullanıldığı kaynaklar yalnız Eti sahasına kapanıp kalmamaktadır. Bu ekin ait olduğu dil tesirlerini daha geniş çevrelere kadar yaymış ve bu çevreler dahilinde birçok izler bırakmıştır. Bunlardan biri Lemnos adasındaki bir dikili taş üzerinde bulunan yazıtlarda kendini göstermektedir. Adı geçen bu ada üzerinde bulunan 'Myrina' şehrine mensup bir adamdan bahsedileceği zaman ve bu şehrin adından istifade ederek bir |ahıs adı teşkil edileceği zaman 'Morina-ı' denilmektedir ki bunun Türkçemizdeki 'Moriria-ı' dan ayrılığı hemen yok gibidir. Keza aynı kaynaklarda geçen Phokişiyale de Türkçedeki Phoka-ı = Foça-ı ifadesinden farklı değildir. Keza gene Etrüsk dilinde, Trova şehrine mensup bir adamdan bahsedilmek istenildiği zaman Trova-ı demek olan 'Truial, denilmektedir ki buda diğer misallerde olduğu gibi aynı birliği göstermektedir. Etrüsk dilinde buna benzer daha birçok misalleri bulmak kabildir⁸.

⁵ P. Kretschmer, Glottâ XXI S: 77-100; Keilschrifturkunden aus Boghazköi (KOB) XXVII I 5

⁶ E. Teimer, ZANF IV S: 388, 189 vd.; KUB XVII 10 IV 11-12

⁷ J. Friedrich, .Hethitisches Elementarbuch S: 72, 73.

⁸ F. Hrozny ZANF IV Ş : 171 vd.; Pauly Wisswa, Real Encyclopaedie, Suppl. VI S : 170 vd.

Diğer taraftan aynı özelliğin Lidya dilinde de mevcut olduğunu gösteren misaller üzerinde de biraz durmaktığımız lâzım gelmektedir. Bu dilde Baki şehrinde oturan bir rahipten bahsedileceği zaman 'kavis bakillis' ifadesinin kullanılmış olduğunu görmekteyiz. Buradaki 'Bakillis' in Türkçedeki 'Baki-li'den ayrılığı var mıdır?. Keza bunun gibi aynı kaynaklara ait olan 'Manelis = Mane-li' kelimesi de bu gibi misallere dahil bulunmaktadır⁹. Nihayet Bergama'daki hanedan kırallarından Attalps'un adı da şimdi izahını yaptığım bu yolda teşkil edilmiş bir isimden başka birşey değildir. Bu adın Lidya dilindeki ifade şekli 'atalis' tarzında kendini göstermektedir. Her iki ifade şeklinin malik olduğu mâna Türkçemizdeki 'Ata-lı' ifadesinden hiçbir ayrılık göstermemektedir¹⁰.

Türkçe ve Eticedeki şekli ve gördüğü vazife bakımından aynı olan bu "-li", ekinin Hurri dilindeki karşılığı bazan "-he, -hi", bazanda aynen "-li", olarak kendini göstermektedir. Bu "-he, -hi", şekli herhalde bir lehçe farkından başka birşey değildir. Bu hususu aşağıda vereceğim misaller daha iyi izah edecektir. Boğazköyünde bulunmuş olan çivi yazılı metinlerden biri¹¹ şunları kaydetmektedir:

" d Hepat^{uru} Kizvatna-hi ,, . Kizvatna Anadolunun güney bölgesinde Eti çağında meşhur bir şehrin adıdır. Bu şehirde tebcil edilmekte olan Hunilerin kadın tanrısı. Hepat'dan bahsedileceği zaman şehir adının sonuna bir "-hi", eki getirilmiş bulunmaktadır. Bu suretle " d Hepat^{uru} Kizvatna-hi ,, ifade şekli meydana çıkmıştır. Bu ifadenin Türkçe karşılığı " Kivatna-lı kadın tanrı Hepat» demek olduğuna göre Türkçedeki "-li", ekinin Hurri dilinde "-hi", olarak vazife görmüş olduğu kendiliğinden meydana çıkar. Gene aynı mahiyette olarak şu ifade şekli de vardır¹¹ " uru Arinna-hi d UTU = Arihna-lı güneş tanrısı,, , Buna benzer şu misallerde ilgiyi çekmektedir:

" KUR papa-hhi = dağlı ülke, ^{uru} Ankuva-hi d İŞTAR-an=Ankuva-lı kadın tanrı İhtar, ^{uru} Kubuşha-hi d İŞTAR-an = Ku buşna-lı kadın tanrı İŞTAR; ^{uru} Şamuha-hi d Abara = Şamuhalı tanrı Abara ,, Verdiğim bütün bu misallere ve aşağıda Vereceğim diğer misallere dayanarak Hurri dilindeki bu "-hi", ekinin Türkçedeki "-li", eki gibi aynı vazifeyi görmek için kullanılmış olduğunu anlamak kolaydır. Esasen bu "-hi", ekinin bir menşe, aidiyet eki vazifesini gördüğünü bu sahada çalışan bilginlerde kabul etmiş bulunmaktadır.¹² Bu hususu daha iyi belirteceğini zannettiğim şu misalleri de elimize almadan geçemiyeceğim: ¹³

⁹ P. Kretschmer, Glotta XXI S : 77-100: - Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes (WZKM) XXXVI S : 298.

¹⁰ P. Kretschmer, Indogermanische Forschungen XXV S : 268.

¹¹ KUB XXVII V II 38 vd.; BO. 3068 ÖY. 6; KUB XXVII 1 II 49, 50, 70, 71.

¹² W- Brandenstein, ZDMG 91 S: 568 vd.

¹³ KUB XXVII. 1 II 27 vd.; s J. Friedrich Mitteilnngen Vorderasiatisch Aegyptischen Gesellschaft (MVAG) XLII S: 4-6.

"DİNGİR^{meş}-na aştu-hhi-na, DİNGİR^{meş}-na duru-hhi-na ,, , Bu ifadelerin, Türkçe karşılıklarının "Kadın-lı, erkekli tanrılar ,, demek olduğuna göre Türkçedeki ifade, tarzının hemen aynı şekilde Hurri dilinde de mevcut olduğunu göstermesi bakımından bu misaller hakikaten ilgiyi çekmektedir. Bu türlü ifadeler bazan böyle birbirinden ayrı olarak geçtiği gibi bazan da birbirine bağlı olarak aynı cümle dâhilinde geçmektedir.¹⁴ "DİNGİR^{meş}-na aştu-hhi-na duru-hhi-na==kadın-h erkek-li tanrılar ,,.

c) Türkçe ile Eti ve Hurri dilleri arasında mevcut olan bağlardan biri de her üç kolda müşterek olarak görünen ve aynı vazifeyi gören çoğul ekinde kendini göstermektedir. Fakat bu çoğul eki bugünkü Türkçemizde olduğu gibi "-ler, -lar ,, şeklinde değildir. Bugünkü dilimizin kullandığı bu çoğul ekinin eski çağlarda'." -le, -la; 'le-la- ve -er, -ar ,, şeklinde âyn ayrı fakat gene aynı vazifeyi görmek için kullanılmış olduğunu mevcut vesikalar ispat etmektedir. Bunlardan bir kısmını ilmi Tebliğimde bildirmiş ve izah etmişim: Burada bu alanda elde ettiğim yeni delilleri ve vesikaları bildirmek istiyorum. Boğazköyünde bulunan ve henüz yayınlanmamış olan Eti metinlerinden birinde "DİNGİR meş-el-Ia âttaya-na-pa ,, ifadesi geçmektedir.¹⁵ Hurri dilinde olan bu ifadenin izahına girişmeden önce Türkçe karşılığım yazalım: ,, Ata tanrılar.,, Hurri dilinde bu gibi ifadeleri teşkil etmek için "DİNGİR meş-na attaya-na ,, tarzında terkipler meydana getirmek bu dilin gramer yapısı icabı olduğu, halde Hurri dilinde çoğul eki vazifesini gören "-na,, ekinin yerine burada "-İla ,, ekinin kullanılmış olduğunu görmekteyiz. Zaten bu dilde hem "-na,, hem de "-İla ,, ekleri çoğul halindeki anlamları ifade etmek için kullanılmaktadır. Fakat "DİNGİR meş-na,, gibi her zaman geçen ifadeler yanında "DİNGİR^{meş}-ella,, yani "tanrı-lar ,, şeklinin geçmesi çok nadir olup buda bize Hurri dilinde aşıl çoğul eki"-na,, yerine bazı hallerde "-ella ,, ekinin de kullanılabildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Hurri dilinde ait olduğu kelimenin sonuna getirilen bu "le, -la,, çoğul eki Eti dilinde kelimenin başına getirilmektedir. Buna, dair yeni olarak elde ettiğim iki misli de buraya alıyorum:

Etilerin ülkesi olan Anadolu'da "-anda,, eki ile nihayet bulan pek çok yer adları vardır. Bu gibi yer adlarının ne mânaya geldikleri hakkında Emil Forrer tarafından bir tetkik yapılmaktadır¹⁶. Bu tetkike göre bilinen Arinna şehir adının sonuna "-anda» ekini getirmek suretiyle teşkil edilmiş olan "Arinnanda,, ifadesinin mânası "kuyular, kaynaklar» olmaktadır. Gene bundan dolayı Arinna şehrinin bulunduğu yerin bir çok kuyu ve kaynaklara malik olması icabettiği birçok bilgiler tarafından kabul ve iddia edilmektedir. Hattâ şehrin kendi adını

¹⁴ KUBXXVII, II 32.

¹⁵ ZDMG 91 S: 560-576; Bo. 9250.

¹⁶ E. Forrer, Glotta XXI S. 190 vd.

bu kaynaklara izafetle,, almış olduğu da zannedilmektedir. Böyle civarında bol kaynak Ve sular bulunan ve bu kaynaklara izafetle ad alan diğer bir şehirde Yunanistanda mevcuttur. Adı Lerna olan bu şehir Korent'de Pontinos dağları ile deniz arasında bûlunmaktadır. Hattâ bu şehrin adı olan Lerna kelimesinin şehrin içinde mevcut olan bataklıklara da ad olarak verildiği de biliniyor,¹⁷ W. Brandenstein ve E. Forrer bu Lerna kelimesini Eti diline ait bir kelime olarak kabul etmekte ve bunu; "le-arinna,, şeklinde tahlil ve izah etmektedirler,¹⁸ Baştaki "le-,, Eti dilinde çoğul eki vazifesini görmektedir. Bu hale göre "Lerna,, kelimesinin mânası "kaynaklar, sular,, olmaktadır. Ve Etilerin dillerine göre "le-arinna,, şeklikde geçmesi icabeden bu ad zamanla ve tesirle lâarna, larna, lerna şekillerine girmiştir.

Gene buna benzer fakat bu seferde bir etnik gurup adı olan ikinci misali de burada elimize alalım: Bir taraftanda Trova ovalarına yerleşmiş olan Leleg kolunun taşımış olduğu ad da bu suretle teşkil edilmiş olup bu adın tekil şekli "leg,, alarak gösterilmekte ve başındaki "le-,, eki de Eti diline mahsus olan çoğul, eki olarak izah edilmektedir. Leleg adı ile Yunanlılar-. Anadolu, Adalar, Yunanistanın en eski sakinlerini ifade etmektedirler. Yunanlılar Ege bölgesine gelmeden önce bu bölgelere hakim büyük bir etnik,,gurupun yaşamakta olduğu kabul edilmektedir. İşte bu. Leleg'lerde bu büyük etnik gurupâ bağlı ve Ege denizi çevrelerine yerleşmiş bir kol olarak görünmektedir.,¹⁹ Bu Leleg kelimesinin tekil şekli olan leg'in mânası, "adam, yiğit,, olarak gösterilmektedir. Buna göre çoğul eki ile birlikte "adamlar, yiğitler» mânasına gelmektedir.

Türkçede olduğu gibi Hurri. dilinde de çoğul eki ait olduğu ismin sonuna geldiği halde Eti dilinde ait olduğu ismin evveline gelmiş bulunmaktadı. Zaten bu dil hem ön ve hemde, son ek alan bir dil olarak vasıflandırılmaktadır.²⁰

d) Şimdi "-er,-ar,, ekinin de tek başına çoğul eki vazifesini gördüğünü gösteren yeni misalleri de buraya kaydedelim: Etrüsk dilinde "aiş=?tanrı,, demek. Bunu çoğul haline sokmak istediğimiz zaman "aişar,aişeraş=tanrılar,, şeklini teşkil etmek lâzım gelmektedir ki burada çoğul eki vazifesini "-ar.-er,, görmüş bulunmaktadır.²¹

e) Etilerin: yazı dillerinin üzerine tesir etmiş olan konuşma dilinin izlerini gösteren misallerden biri de bugün halâ kullânmakta olduğumuz "tarla kuşu,, ifâdesinde kendini korumuş bülünitnaktadır. Gilgamesh destanın Etice tercümesinde "tarla (n) MUŞEN,,²¹ şeklinde geçen bu ifade hiç bir zaman bir tesadüf eseri olamaz.

¹⁷ Pauly Wissowa, XII S: 2036 vd; 1890 vd.

¹⁸ W. Brandenstein, ZDMG 92; E; Forrer, Glotta XXI S.190 vd. ,

¹⁹ Paddy Wissowa Suppl. VI S: 166-180.

²⁰ F. Slotty, Archiv Orientalni (AOR) IX 3 S: 378-404; P. Kretschmer, Glotta XXX S: S 88; Krahe, IF XLVI S: 185.

²¹ J. Friedrich, ZANF V S: 1-82.

f) Etilerin yazı dillerinde kullandıkları ve "gitmek,, mânasına gelen iki fiil vardır: "iya,, pai,,. Bu iki fiil bu metinlerde bütün şahıs ve zaman ekleri ile birlikte çekilerek kullanılmaktadır. Fakat bundan maada yalnız ikinci şahıs tekil ve çoğul hallerinin emir şeklinde kutlanılan diğer bir fiil daha vardır ki bunun ikinci şahıs tekil şekli "it,, (g)-it,, ikinci şahıs çoğul şekli de "itten =(g)iden,, olarak kendini göstermektedir. Türkçemizin "gitmek» mastarının ikinci şahıs tekil ve çoğul emir şeklinin başında fazla olarak bir'g, bulunmaktadır. Bunu, aradaki uzun zaman ve lehçe farklarının meydana getirdiği pekâlâ kabul edilebilir. Bundan dolayı Etilerin yazı dillerinde yalnız emir şekillerinde kullanılan bu fiil ile Türkçenin "gitmek,, mastarının ikinci şahıs tekil ve çoğul hallerinin emir şekilleri olan "git, giden,, ifadeleri arasında mühim bir ayrılık yoktur.

Buraya kadar vermiş olduğumuz izahata dayanarak tarihi bir netice çıkarmak istersek, metinlerden aldığımız bilgiye güvenerek asıl Etice olarak adlandırdığımız dilin yayılma ve tesir sahasının yalnız Anadoluya münhasır olmayıp bütün Ege sahasına da şamil olduğu meselesi kendini göstermiş bulunmaktadır. Esasen Ege dünyası ile Anadolu'nun birbirleri ile sıkı kültür münasebetlerine girişmiş olduklarını gösteren Arkeolojik vesikalar da yok değildir. Ege dünyası ile Anadolu'nun eski çağlarda birbirleri ile giriştiği kültür münasebetlerinin kıymet ve derecesini başka bir yazımızda ele almak istiyoruz. Yalnız burada belirtmek istediğim başka bir nokta vardır:

Birbirleri ile yakın bağıllık izleri gösteren ve adetleri bizce bilinmiyen pekçok kollardan mürekkep olan. ve az çok farklarla aynı ana köke bağlanabilen büyük etnik bir grup İsa'dan önce 2000-3000 yıllarında Asyanın ta ortasından Ege dünyasına kadar geniş bir bölgeye yayılmış bulunmakta idi. Bu geniş bölge dahilinde yapılacak araştırmalarda elde edilecek vesikalar aynı ana köke bağlı bulunan bu büyük etnik grubunun ikinci derecede kolları gibî görünen diğer etnik gruplarının asıl ana kol ile yakınlık derecelerini ortaya koyacağına inanıyoruz,